

משרד הרווחה והשירותים החברתיים
שרות המבחן לנוער
היחידה לחקירת ילדים וחקירות מיוחדות

מדריך לחקירת ילדים 2011

פותח והותאם לשימוש היחידה לחקירות ילדים בישראל על ידי:

פרופ' אירית הרשקוביץ, אוניברסיטת חיפה, ישראל
ד"ר כרמית כץ, אוניברסיטת תל אביב, ישראל
פרופסור מייקל למב, אוניברסיטת קיימברידג, אנגליה
רונית צור, מפקחת ארצית היחידה לחקירות ילדים וחקירות מיוחדות

ניהול ידע, מדיניות, הכשרה והטמעה:

רונית צור, מפקחת ארצית היחידה לחקירות ילדים וחקירות מיוחדות

א. פתיחת הראיון

א.1. "שמי _____ . התאריך _____ . שעה _____ . אני

מראיין את _____ ב _____ "

[החזר את הקלטת לאחור וודא תקינות מכשיר ההקלטה]

א.2. "שלום [שם הילד]. אני שמח להיות פה איתך/ נעים לי להכיר אותך]

במידה ומתאים לסיטואציה]

שמי _____ . התפקיד שלי/ העבודה שלי הוא/ היא לדבר עם ילדים על

דברים שקרו להם . אתה רואה שיש לי כאן מצלמה שתצלם את השיחה

שלנו, המצלמה עוזרת לי לזכור את השיחה שלנו. אתה רוצה לראות את

המצלמה? "

[אפשר להראות לילד את המצלמה ולענות לשאלותיו על החלקים השונים במצלמה מבלי

לתת לו לגעת במצלמה תוך הסבר ש"חשוב לי שהמצלמה תמשיך להקליט"]

"אם תרצה אראה לך אחר כך איך אתה נראה פה במסך של המצלמה".

" מה שלומך [שם הילד] ? " / "איך אתה מרגיש עכשיו?"

ב. יצירת קשר תוך אימון נרטיבי

[תמיכה מילולית: פנה אל הילד בשמו וחזק את מאמציו בראיון אך לא את התוכן של דבריו.

כשמתאים הוסף דברי תודה והערכה: "תודה ששתפת אותי בדברים האלה" או "אתה

באמת עוזר לי להכיר/להבין..."]

[תמיכה לא מילולית: חשוב להמתין לתגובותיו של הילד ולשמור על קצב ראיון מותאם.

תמיכה לא וורבלית כגון: טון נינוח, מנח גוף שפונה לילד, חיוך, קשר עין יכולים לגייס את

הילד ולקדם את שיתוף הפעולה שלו. הינך מוזמן להשתמש בהם כשזה מתאים]

ב. 1. " עכשיו [שם הילד] אני רוצה להכיר אותך יותר טוב".

" [שם הילד] בוא תספר לי על דברים שאתה אוהב לעשות".

[אם הילד אינו עונה, נותן תשובה קצרה או נעצר אתה יכול להוסיף:]

ב. 2. "אני באמת רוצה להכיר אותך יותר טוב [שם הילד], בוא תספר לי עוד על

הדברים שאתה אוהב לעשות".

ב. 3. "עכשיו [שם הילד] בוא תספר לי בבקשה על [אחד הדברים שהילד הזכיר

בדוח]"

[הקשב לילד ואמור: " [שם הילד] תודה שאתה משתף אותי בדברים שאתה אוהב

לעשות"

ב. 4. "ועכשיו [שם הילד] ספר לי על משהו שמח/כיף שקרה לך [בגן/ בבית

הספר]"

ב.5. "בוא תספר לי בבקשה על [אחד הדברים שהילד הזכיר בדווחון]". [הקשב לילד

ואמור:

"תודה [שם הילד] אתה עוזר לי להכיר אותך"

[התייחסות לרגשות הילד: חשוב להתייחס לרגשות/תחושות חיוביים ושליילים שהילד מביע. ניתן להדהד את מילותיו או להכיר ברגשותיו/תחושותיו אך לא להצדיק אותם, לדוגמא: " [שם הילד] הרגשת [שמח/עצוב/כועס/ הרגש שצויין]. אני מבין מה שאתה אומר". לחילופין ניתן לברר/לאוורר את הרגשות: " ספר לי עוד על זה שהרגשת [שמח/עצוב/כועס/ הרגש שצויין]". ניתן להביע אמפטיה לרגשות/תחושות הקשורים אך ורק לתהליך הראיון כגון: " [שם הילד] אתה צודק, זה באמת ראיון ארוך/הרבה שאלות" או "אני רואה שאתה עייף/קשה לך לדבר". גם אם הילד לא מדבר על רגש ניתן לסכם את דבריו ולהדהד: " [שם הילד] ביקשתי ממך לספר לי על משהו ששימח אותך וסיפרת לי על [ציין את כותרת האירוע שהילד הזכיר]. אני מבין מה שאתה אומר"]

ב.6. "תודה ששיתפת אותי [שם הילד], וסיפרת לי על משהו כיף שקרה לך.

עכשיו ספר לי על משהו לא נעים/לא כיף שקרה לך [בגן/ בבית הספר]" [חשוב!

אין לציין את ההקשר בו האירוע התרחש]

ב.7. "בוא תספר לי עוד על [אחד הדברים שהילד הזכיר בדווחון]"

ב.8. "סיפרת לי הרבה דברים על עצמך [שם הילד] ואני באמת מעריך את זה.

. סיפרת לי על [כותרת של משהו שמח] ועל [כותרת של משהו עצוב] ומאוד עזרת לי

להכיר אותך יותר טוב. לי אתה יכול לספר הכל על דברים טובים/נעימים וגם

על דברים לא טובים/לא נעימים שקרו לך".

ג. תרגול כללי השיחה

[תמיכה מילולית: פנה אל הילד בשמו וחזק את מאמציו בראיון אך לא את התוכן של דבריו.]

כשמתאים הוסף דברי תודה והערכה]

[תמיכה לא מילולית: חשוב להמתין לתגובותיו של הילד ולשמור על קצב ראיון מותאם.]

תמיכה לא וורבלית כגון: טון נינוח, מנח גוף שפונה לילד, חיוך, קשר עין יכולים לגייס את

הילד ולקדם את שיתוף הפעולה שלו. הינך מוזמן להשתמש בהם כשזה מתאים]

[יש לאזכר את כללי השיחה לכל הילדים, אך לתרגל אותם רק במידה ויש צורך]

ג.1. "בשיחה שלנו אני מתעניין במה שקורה לך ושואל שאלות. אם אתה

לא מבין משהו, תגיד לי "אני לא מבין" בסדר, [שם הילד]?"

"אם את לא יודע את התשובה, פשוט תגיד לי "אני לא יודע". [שם הילד],

אם אני שואל אותך מה אכלתי היום לארוחת בוקר, מה תענה לי?"

[אם הילד אומר "אני לא יודע", אמור:]

"נכון. אתה באמת לא יודע".

[אם הילד מציע תשובה, אמור:]

"לא. אתה לא באמת יודע כי אתה לא ראית מה אכלתי. כשאתה לא יודע

את התשובה, תגיד "אני לא יודע, טוב [שם הילד]?" ואם אתה לא

זוכר, תגיד "אני לא זוכר, אוקיי [שם הילד]"?

"אבל אם אתה זוכר או יודע, זה מאוד חשוב שתספר לי. אוקיי [שם

הילד]?"

ג.2. "ואם אני אומר משהו לא נכון אתה צריך לתקן אותי/להגיד מה כן

נכון, בסדר [שם הילד]?"

"אז אם אני אומר שאתה בן [גיל לא נכון של הילד] מה אתה תגיד?"

[אם הילד מאשר, תקן אותו. אם הוא שולל ולא מתקן אמור:]

"אתה צודק [שם הילד], אתה לא בן [הגיל שצויין]. מה כן נכון?"

[חזק תשובה נכונה ותקן תשובה שגויה. אם הילד נכשל בתיקון הטעות השתמש גם

בשאלה הבאה:]

"אז אם אני אומר שלמורה/גננת/אמא שלך קוראים [שם שאנחנו יודעים שאינו

נכון], מה תגיד?"

[אם הילד מאשר, תקן אותו. אם הוא שולל ולא מתקן הוסף:]

"מה כן נכון?"

[חזק תשובה נכונה ותקן תשובה שגויה]

"עכשיו [שם הילד] אתה מבין: אם אני אומרת משהו שהוא לא נכון,

אתה צריך לתקן אותי/ להגיד לי מה כן נכון."

ג.3. "אני מדבר עם ילדים והם מספרים לי את האמת על דברים שקרו

להם. היום [שם הילד] חשוב שתספר לי את כל האמת על מה שקרה

לך."

ג.4. "אני מאוד שמח להיות פה איתך/ נעים לי להיות פה איתך [שם הילד],

ואני רוצה להמשיך ולהכיר אותך יותר טוב"

ד. המשך יצירת קשר תוך אימון זיכרון אפיזודי

[חשוב לזכור: חלק זה מהוה המשך והעמקה של תהליך יצירת הקשר ויש לו תפקיד מהותי בבניית האמון עם הילד! בנוסף חלק זה כולל תרגול של אסטרטגיות לדלית אירוע לפי הסדר הבא: הזמנה ראשית, הזמנות המשך, מקטעים, והזמנות עם רמזי דליה]

[שים לב: בחלק זה שינויים התואמים את התקופה בשנה ואת שגרת הנחקר. לפני הראיון, זהו אירוע תחום שהמראיין השתתף בו לאחרונה מסיבה, ביקור בגן חיות וכו'. אם זה אפשרי, בחר אירוע שהתרחש בזמן סמוך לאירוע לגביו האישום הצפוי אך המנע מעיסוק בקונטקסט של האירוע המהותי]

[תמיכה מילולית: פנה אל הילד בשמו וחזק את מאמציו בראיון אך לא את התוכן של דבריו. כשמתאים הוסף דברי תודה והערכה: "תודה ששתפת אותי בדברים האלה" או "אתה באמת עוזר לי להבין"]

[תמיכה לא מילולית: חשוב להמתין לתגובותיו של הילד ולשמור על קצב ראיון מותאם. תמיכה לא וורבלית כגון: טון נינוח, מנח גוף שפונה לילד, חיוך, קשר עין יכולים לגייס את הילד ולקדם את שיתוף הפעולה שלו. הינך מוזמן להשתמש בהם כשזה מתאים]

[התייחסות לרגשות הילד: חשוב גם בחלק זה להתייחס לרגשות/תחושות חיוביים ושלייליים שהילד מביע. ניתן להדהד את מילותיו או להכיר ברגשותיו/תחושותיו אך לא להצדיק אותם, לדוגמא: " [שם הילד] **הרגשת** [שמח/עצוב/כועס/ הרגש שצויין]. **אני מבין מה שאתה**

אומר . לחילופין ניתן לברר/לאוורר את הרגשות: " **ספר לי עוד על זה שהרגשת** [שמח/עצוב/כועס/ הרגש שצויין] ". ניתן להביע אמפטיה לרגשות/תחושות הקשורים אך ורק

לתהליך הראיון כגון: " [שם הילד] **אתה צודק, זה באמת ראיון ארוך/הרבה**

שאלות " או " **אני רואה שאתה עייף/קשה לך לדבר** ".]

ד.1. הזמנה ראשית

"**לפני כמה [ימים/שבועות], היה [מסיבת יומולדת/אירוע אחר שחוקר יודע עליו]. בוא תספר לי [שם הילד] על כל מה שקרה ב [אירוע הנבחר].**"

ד.2. הזמנות המשך

[חזור על פעילות מסוימת מתחילת האירוע שהילד ציין והוסף]

"**ואז מה היה/קרה [שם הילד]?**"

[המתן לתשובה] [שים לב: השתמש בשאלה זו עד לקבלת תאור מלא של האירוע].

"**תודה שאתה משתף אותי [שם הילד] ב [כותרת האירוע]**"

ד.3. הזמנות במקטעים

[שם הילד] **אני רוצה שתספר לי ממש הכול הכול על [כותרת האירוע]. בוא תספר**

לי בבקשה כל מה שהיה מהרגע ש [פעילות שצוינה על ידי הילד] ועד [פעילות

מאוחרת יותר שהזכרה]."

[המשך בבניית מקטעים תוך התאמת גודל המקטעים ואופיים ליכולות הילד]

"**תודה [שם הילד] אתה מספר/מתבטא מאוד ברור/ אתה מאוד עוזר לי להבין**

מה היה ב [כותרת האירוע]."

ד.4. הזמנות עם רמזי דליה

"**[שם הילד], הזכרת [פעילות/דמות/חפץ שהילד ציין]. בוא תספר לי הכל על ה**

[פעילות/דמות/חפץ שהילד ציין]."

[שים לב: השתמש בשאלה זו בכל פעם שיעלה הצורך. ניתן להשתמש ברמזי הדליה גם

באופן הבא: "[שם הילד] **ספר לי עוד על** [פעילות/דמות/חפץ שהילד ציין]."

ד.5. "[שם הילד] איך אתה מרגיש עד עכשיו בשיחה?"

ד.6. "[שם הילד] **תודה שסיפרת לי על** [האירוע הנבחר]. בשיחה שלנו זה מאד

חשוב שתספר לי הכל הכל על דברים שקרו לך."

היום/ אתמול [כחלופה לאירוע ניטרלי, במידה ואין אירוע ניטרלי ו/או במידה והילד לא

שיתף פעולה]

ד.7. "[שם הילד], עכשיו אני רוצה שתספר לי על כל מה שהיה היום [אתמול],

מהרגע שהתעוררת בבוקר"

[השתמש בהזמנות ד.1 עד ד.4 לתרגול של אסטרטגיות לדלית אירוע].

ד.8. "[שם הילד] **תודה שסיפרת לי על** [היום/אתמול]. בשיחה שלנו זה מאד

חשוב שתספר לי הכל הכל על דברים שקרו לך."

[אם הילד מוסר תיאור דל ו/או אינו משתף הפעולה, ניתן להשתמש בעזרים

לא מילוליים. ראה נספח 1 לשימוש בציור לצורך דיבוב וורבלי של הילד]

ה. החלק המהותי של הראיון

בכל החלק המהותי של הראיון חשוב לשמר ולמנף את הקשר שנוצר עם הילד. השתמש בתמיכה מילולית ולא מילולית והתייחס לרגשות שהילד מביע]

[תמיכה מילולית: פנה אל הילד בשמו וחזק את מאמציו בראיון אך לא את התוכן של דבריו. כשמתאים הוסף דברי תודה והערכה: "תודה ששתפת אותי בדברים האלה" או "אתה באמת עוזר לי להבין"]

[תמיכה לא מילולית: חשוב להמתין לתגובותיו של הילד ולשמור על קצב ראיון מותאם. תמיכה לא וורבלית כגון: טון נינוח, מנח גוף שפונה לילד, חיוך, קשר עין יכולים לגייס את הילד ולקדם את שיתוף הפעולה שלו. הינך מוזמן להשתמש בהם כשזה מתאים]

[התייחסות לרגשות הילד: חשוב לבדוק כיצד הילד מרגיש: "איך אתה מרגיש עד כה [שם הילד]? לחזק את מאמציו ולהודות לו עליהם. יש להמשיך להתייחס לרגשות/תחושות שהילד מביע גם בחלק המהותי. ניתן להדהד את מילותיו או להכיר ברגשותיו/תחושותיו אך לא להצדיק אותם, לדוגמא: "[שם הילד] הרגשת [שמח/עצוב/כועס/ הרגש שצויין]. אני מבין מה שאתה אומר". לחילופין ניתן לברר/לאוורר את הרגשות: "ספר לי עוד על זה שהרגשת [שמח/עצוב/כועס/ הרגש שצויין]". ניתן להביע אמפטיה לרגשות/תחושות הקשורים אך ורק לתהליך הראיון כגון: "[שם הילד] אתה צודק, זה באמת ראיון ארוך/הרבה שאלות" או "אני רואה שאתה עייף/קשה לך לדבר".]

ה. 1. זיהוי האשמה

"עכשיו, [שם הילד] שאני מכיר אותך יותר טוב, אני רוצה שנדבר על הנושא

שבגללו הגעתי אליך היום".

[אם הילד מתחיל לספר, המתן]

[אם הילד נותן את תמצית ההאשמה, דוגמא: 'יוסף נגע לי בפיפי', או 'אבא הרביץ לי' עבור

לפרק ה' 2, התשאל הפתוח, שאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט עבור לפרק ה', התשאל הפתוח, שאלה 11א'

[אם הילד לא נותן האשמה, המשך לשאלה 1:]

1. " [שם הילד] אני מבין שאולי קרה לך משהו. בוא תספר לי כל מה שקרה

מההתחלה ועד הסוף הכי טוב שאתה יכול".

[אם הילד נותן את תמצית ההאשמה עבור לפרק ה', התשאל הפתוח, שאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט עבור לפרק ה', התשאל הפתוח, שאלה 11א'

[אם הילד לא נותן האשמה, המשך לשאלה 2]

2. "כמו שאמרתי לך [שם הילד], אני מדבר עם ילדים על דברים שקרו להם.

[שם הילד] למה הביאו אותך לכאן היום/ למה אתה חושב שאני באתי לשוחח

איתך היום"

[אם הילד נותן את תמצית ההאשמה עבור לפרק ה', התשאל הפתוח, שאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט עבור לפרק ה', התשאל הפתוח, שאלה 11א'

[בשלב זה יש להפנות לילד שניים מההיגדים הבאים שנראים לך הכי מתאימים:]

א. "ילדים רבים מספרים לי על מה שקורה להם וזה המקום שאפשר לעזור

להם. [שם הילד] אתה יכול לשתף אותי במה שקורה לך"

ב. " [שם הילד] אני מרגיש שאנחנו מכירים יותר טוב ותוכל לבטוח בי ולספר

לי על מה שעובר עליך"

ג. " [שם הילד] מאוד איכפת לי ממך ואני רוצה לעזור. אם יש משהו שקורה לך

בוא תספר לי"

[חשוב! אם הילד מדווח על אירוע לא רלוונטי יש לחזק אותו על החשיפה ולהכיר ברגשותיו

אך להמשיך לחתור לאירוע המטרה. ניתן להפנות לילד את ההיגד הבא:]

"אני מבין מה שאתה מספר לי [שם הילד]. אחר כך אם תרצה נוכל לדבר על

זה ש _____ . עכשיו אני רוצה לשמוע על משהו אחר שאולי קרה

לך".

[אם הילד לא נותן האשמה, ואינך יודע שהיה קשר מוקדם עם הרשויות,

המשך לשאלה 4 או 5]

[אם הילד לא נותן האשמה, ואתה יודע שהיה קשר מוקדם עם הרשויות,

המשך לשאלה 3]

3. " [שם הילד], **שמעתי ש** [היית אצל/ שוחחת עם רופא/גננת/מורה עובד סוציאלי/ת איש

מקצוע אחר] **ב** [מקום]. **בוא תספר לי בבקשה על מה דיברתם**."

[אם הילד נותן את תמצית ההאשמה המשך לשאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט המשך לשאלה 11א']

[אם הילד לא מוסר האשמה ואין סימנים נראים לעין, המשך לשאלה 5]

[אם הילד לא מוסר האשמה ויש סימנים נראים לעין, או שהחקירה מתקיימת בבית חולים או

סמוך לבדיקה רפואית, אמור:]

4. " [שם הילד], **אני רואה** [שמעתי / מבין] **שיש לך** [סימנים/פגיעה/פצע] ב

_____ **שלך. בוא תספר לי הכל על ...**."

[אם הילד נותן את תמצית ההאשמה המשך לשאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט המשך לשאלה 11א']

5. " [שם הילד], **האם משהו קרה לך** [בהקשר/ מקום של האירוע/ זמן]?"

[הימנע מציון שם החשוד וממתן פרטים]

[אם הילד נותן את תמצית ההאשמה המשך לשאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט המשך לשאלה 11א']

6. " [שם הילד], **האם מישהו פגע בך?**"

[אם הילד נותן את תמצית ההאשמה המשך לשאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט המשך לשאלה 11א']

7. " [שם הילד] **האם מישהו עשה משהו לא בסדר לגוף שלך?**"

[אם הילד נותן את תמצית ההאשמה המשך לשאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט המשך לשאלה 11א]

8. " [שם הילד], **האם מישהו [סכם בקצרה את האישום או את החשד והימנע מציון שם**

החשוד וממתן פרטים רבים מדי, למשל "האם מישהו נגע בגוף שלך? / הראה לך את הגוף

שלזו? / ביקש שתיגע בגוף שלזו? הראה לך סרטים?"

[חשוב! אם הילד לא מאשר ונראה כמי שעדיין אינו מזהה את האירוע, ניתן לחזור על שאלה

זו תוך שימוש ברמזי דליה שונים מהתלונה ללא ציון שם החשוד]

[אם הילד מאשר ומוסר האשמה, המשך לשאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט המשך לשאלה 11א]

9. " **הגורם המפנה [לדוגמא: המורה, הרופא, השכן, הפסיכולוג] אמר לי/ הראה לי**

[לדוגמא: " שנגעת לילדים בפיפי".] אני רוצה לבדוק האם מישהו [סכם בקצרה את

האישום או את החשד והימנע מציון שם החשוד וממתן פרטים רבים מדי, למשל "האם

מישהו נגע בגוף שלך? / הראה לך את הגוף שלזו? / ביקש שתיגע בגוף שלזו? הראה לך

סרטים?"

[חשוב! אם הילד לא מאשר ונראה כמי שעדיין אינו מזהה את האירוע, ניתן לחזור על שאלה

זו תוך שימוש ברמזי דליה שונים מהתלונה ללא ציון שם החשוד]

[אם הילד מאשר ומוסר האשמה, המשך לשאלה 11]

[אם הילד נותן תיאור מפורט המשך לשאלה 11א]

10. [אם הילד לא מוסר כל האשמה ביחס לאירוע הנחקר יש להפנות אליו את ההיגדים

הבאים רק במידה ויש ראיות חזקות שמצביעות על חשד סביר ביותר להתעללות :]

א. [כאשר יש ראייה חזקה ואם ניתן להתרשם מלשון התלונה כי יש חשד סביר לאירועים מתמשכים יש לומר:]

" [שם הילד] **אם יש משהו שקורה לך ואתה רוצה שייפסק חשוב שתספר לי**

עכשיו"

ב. " [שם הילד] **אם יש משהו שקשה לך לדבר עליו, מה יכול להקל עליך**

לספר?"

ג. [יש להפנות אל כל ילד שלא מוסר האשמה ושיש ראייה חזקה שמצביעה על התעללות את

ההזמנה הבאה:] **"אם יש משהו שקשה לך לדבר עליו [שם הילד], ממה אתה**

חושש?"

ד. **"אם היה קורה לך משהו היית מספר?"** [שם הילד], **תסביר לי בבקשה**

ד. " [שם הילד] **אני דואגת לך ורוצה לדעת אם קורה לך משהו"**

ה. [במידה והילד מספר כי הוא מפחד / מתבייש / דואג ניתן לומר לו:]

" [שם הילד] **אני מבין שאתה [הרגש שהילד ציין] בוא נתחיל לדבר ואני אעזור לך**

להתגבר על זה" או "הרבה ילדים מתקשים לספר/ מתביישים ואני עוזר

להם"

ו. **ילדים לפעמים חושבים שאם קרה להם משהו זה באשמתם. אם קרה לך**

משהו/מישהו פגע בך חשוב שתדע שזו לא אשמתך/ אתה לא אחראי לכך

[במידה והילד מעלה חשש של כלא או השלכות אחרות על הפוגע, ניתן לומר:]

" [שם הילד] **אני מבין שאתה דואג ל [פוגע]. כשילדים מספרים ואנחנו מבינים**

טוב מה קרה, לפעמים אפשר לעזור ל [פוגע] ולכל למשפחה.

ו. [לילדים בוגרים ניתן לומר:]

" [שם הילד] אם קורה משהו וקשה לך לדבר עליו, אני מזמין אותך לכתוב את

זה/ לצייר את זה"

ז. [כשמתאים ניתן לומר לילד:]

" [שם הילד] לילדים רבים יש סוד שקשה להם לספר. אותי אפשר לשתף

בסוד"

" [שם הילד] לפעמים ילדים שומרים סוד ומהניסיון שלי כשהם מספרים, קל

להם יותר וגם ניתן לעזור להם"

[אם הילד לא מאשר ולא נותן האשמה, סיים את הראיון]

" [שם הילד], סיפרת לי הרבה דברים היום, ואני רוצה להודות לך שעזרת לי/

אני רוצה להודות לך שעזרת לי להכיר אותך היום"

[עבור לשלב ז בפרוטוקול וסיים במעבר לאירוע ניטרלי]

ה.2. חקירת האירועים

ה.2. א. תשאול באמצעות היגדים פתוחים

11. [חזור על האישום בלי לציין פרטים או שמות שהילד לא מסר. ואז אמור:]

"[שם הילד], **בוא תספר לי הכול על [כותרת האישום בשפת הילד]**"

[שים לב: אם התיאור של המרואיין גנרי או מתייחס למספר אירועים עבור לשאלה 12 על

הפרדת אירועים].

[אם הילד מתייחס לאירוע ספציפי המשך לשאלה 11.א]

11.א. "**בוא תספר לי עוד על [כותרת האישום בשפת הילד]**".

[שים לב: השתמש בשאלה זו, בכל פעם שיעלה הצורך עד שיהיה בידך תיאור מפורט

ושלם של האירוע]

[אם הילד נותן תיאור גנרי של האירוע, עבור לשאלה 12].

[אם הילד נותן תיאור מפורט של האירוע, המשך לשאלה 11.ב]

11.ב. הזמנות המשך

[חזור על פעילות מסוימת מתחילת האירוע שהילד ציין והוסף] "**ואז מה היה/קרה?**"

[שים לב: השתמש בשאלה זו עד לקבלת תאור מלא של השתלשלות כל האירוע]

11.ג. הזמנות במקטעים

"**אני רוצה שתספר לי ממש הכול הכול [שם הילד]. בוא תספר לי כל מה שהיה**

מהרגע ש [פעילות שצוינה על ידי הילד] ועד [פעילות מאוחרת יותר שהוזכרה]

[המשך בבניית מקטעים עד למיצוי כל האירוע. התאם את גודל המקטעים ואופיים ליכולות הילד]

11.ד. הזמנות עם רמזי דליה

" [שם הילד] **קודם הזכרת** [פעילות/ דמות/ חפץ שהילד ציין] **בוא תספר לי הכל על**

[פעילות/ דמות/ חפץ שהילד ציין]. "

[שים לב: השתמש בשאלה זו בכל פעם שיעלה הצורך. ניתן להשתמש ברמזי הדליה גם

באופן הבא:]" [שם הילד] **ספר לי עוד על** [פעילות/ דמות/ חפץ שצוין על ידי הילד]"

חשוב:

[בשלב זה יש לצאת להפסקה קצרה (5 דקות יכולות להפסיק), יש לאמר לילד:]

"אתה מאוד עוזר לי להבין את מה שקרה לך וזה מאוד חשוב. עכשיו אנחנו

נעשה הפסקה קצרה ואחר כך נמשיך לדבר על מה שקרה לך"

[יש להציע לילד לשתות או ללכת לשירותים אם יש לו צורך. אין לדבר עם הילד על האירוע

הנחקר ואין לאפשר לילד אינטראקציה עם אנשים אחרים!!!]

[בזמן ההפסקה כדאי לסכם את המידע המרכזי שקיבלתם מהילד לפי הקטגוריות ההכרחיות

להבנת האירוע:

חשוד זהות ופרטים מירביים

עדים שנכחו באירוע

פעולות מרכזיות

מקום האירוע

זמן האירוע

כשנראה כי הילד מרגיש לא נוח בהפסקה יש לסיים ולהפנות לילד את ההיגד הבא:

"סיפרת לי מקודם על מה שקרה לך ועכשיו נחת/ היית בהפסקה [עצירה קצרה] ספר לי מחדש כל מה שקרה מההתחלה ועד הסוף הכי טוב שאתה יכול".

[לאחר הנרטיב הראשון של הילד יש להמשיך ולמצות איתו רמזי דלייה חדשים שהעלה או לחזור על רמזים לא ברורים שכבר הזכיר, יש להפנות אליו שאלות בפורמט של 11.ב, 11.ג, 11.ד. לאחר מיצוי התשאול הפתוח ובמידה ויש צורך במידע נוסף ניתן לעבור לשאלות ישירות כפי שמפורט בשלב ה.2.ב.]

[אם הילד מוסר תיאור דל ו/או אינו משתף הפעולה, ניתן להשתמש בעזרים לא מילוליים. ראה נספח 1 לשימוש בציור לצורך דיבוב וורבלי של הילד]

ה.2.ב. תשאול באמצעות שאלות ישירות

[אם לאחר מיצוי השאלות הפתוחות עדיין חסרים פרטי ההאשמה מרכזיים, או קיימת אי בהירות לגביהם, עבור לשאלות ישירות. חשוב להצמיד הזמנה פתוחה לשאלה ישירה, כשזה מתאים]

[שים לב: יש למקד תחילה את המרואיין בפרט אותו הזכיר ורק לאחר מכן לשאול שאלה ישירה. תוכל לחזור על תהליך זה לגבי כל פרט חסר]
[להלן הפורמט הכללי של שאלה ישירה:]

"[שם הילד], **הזכרת** [פעילות/דמות/חפץ]. [איך/ מתי/ איפה/ מי זה/ מה/ איזה/ למה אתה מתכוון]"

[דוגמאות:]

1. " [שם הילד], אמרת שהייתם בקניון. איפה בדיוק הייתם בקניון?"

2. " [שם הילד], קודם אמרת שאמא הרביצה לך עם הדבר הארוך. מה זה הדבר

הארוך?"

3. " [שם הילד], אמרת שהשכן היה שם. איך קוראים לשכן?"

4. " [שם הילד], אמרת שילד אחד מהכיתה ראה את זה. מי הוא הילד הזה?"

[לשאלו ניתן לנסח שאלה פתוחה, בעקבות התשובה של הילד לשאלה הישירה לדוגמא:

"ספר לי הכל על _____"]

ה.2.ג. הפרדת אירועים

12. " [שם הילד], האם זה קרה פעם אחת או יותר מפעם אחת?"

[אם האירוע קרה פעם אחת, עבור להפסקה]

[אם האירוע קרה יותר מפעם אחת, המשך לשאלה 12]

הפעם ב [מקום/זמן/ אירוע מסוים]

[חקור את הילד לגבי הפעם האחרונה על פי מבנה השאלות הבא. לאחר מיצוי החקירה על הפעם האחרונה, עבור לתחקור הפעם הראשונה על פי מבנה השאלות הבא, ורק לאחר מיצוי החקירה על הפעם הראשונה, עבור לחקור לגבי פעם נוספת על פי אותו מבנה שאלות. העדף ציון האירועים באמצעות איפיוניהם ולא באמצעות סדר התרחשותם]

13. " [שם הילד], **בוא תספר לי הכל על הפעם** [ב מקום/זמן/ אירוע מסוים]

שמשו קרה"

[המשך בהתאם לשאלות המופיעות בתשאל הפתוח והישיר]
 [חזור על החלק הזה מספר פעמים, בהתאם למספר האירועים שצוינו על ידי הילד שאתה רוצה להעמיק בהם]

ה.2.ד. שימוש בשאלות מנחות

דליית מידע שלא צוין על ידי הילד

[עליך לשאול שאלות מנחות רק אם מיצית את השאלות הלא מנחות ואתה מרגיש שיש מידע בסיסי וחיוני מבחינה משפטית שעדיין חסר. חשוב מאד להצמיד הזמנות פתוחות לשאלות המנחות]

[שים לב: במקרה של ריבוי אירועים, עליך לכוון את הילד לאירועים הרלוונטיים במילים של הילד, ולשאול שאלות מנחות רק לאחר שנתת לילד הזדמנות להרחיב בשאלות פתוחות וישירות]

[לפני שאתה עובר לאירוע הבא, וודא כי יש בידך את כל הפרטים החסרים בקשר לאירוע הנחקר]

[להלן הפורמט הכללי של שאלה מנחה:]

" [שם הילד], כשסיפרת לי על [אירוע מסוים המעוגן בזמן ומקום] הזכרת

[פעילות/דמות/חפץ]. האם [שאלה מכוונת] ? "

[כאשר זה מתאים, הזמן את הילד להרחיב, ואמור:]

" ספר לי הכל על _____ "

[דוגמאות:]

(1) " [שם הילד], כשסיפרת לי על הפעם במקלט, אמרת שהוא הוריד את

המכנסיים. האם משהו קרה לבגדים שלך? "

[אחרי שהילד משיב, אמור:]

" ספר לי הכל על _____ "

(2) " [שם הילד], כשסיפרת לי על הפעם בים, אמרת שהוא נגע בכך בחזה. האם

הוא נגע בכך מעל הבגדים? "

[אחרי שהילד משיב, אמור:]

" ספר לי הכל על _____ "

(3) " [שם הילד], האם הוא נגע בכך מתחת לבגדים? "

[אחרי שהילד משיב, אמור:]

" ספר לי הכל על _____ "

4) " [שם הילד], סיפרת לי על משהו שקרה לך בגן משחקים. האם מישהו ראה

מה קרה?"

[אחרי שהילד משיב, אמור:]

"ספר לי הכל על _____"

5) " [שם הילד], האם משהו דומה קרה גם לאנשים אחרים?"

[אחרי שהילד משיב, אמור:]

"ספר לי הכל על _____"

[שלב שיום הציור, במידה והיה בו שימוש בחקירה המהותית]

1. מידע על חשיפת האירוע

" [שם הילד], סיפרת לי על מה שקרה לך ומאד עזרת לי להבין מה קרה".

[אם הילד ציין כי סיפר למישהו על האירוע/ים, עבור לשאלה 6]

[אם הילד לא ציין שסיפר למישהו, חפש מידע לגבי חשיפה אפשרית מיד לאחר האירוע,

באומר:]

1. " [שם הילד], **בוא תספר לי מה קרה אחרי [סיום האירוע/ האירוע האחרון]**"

2. "ואז מה קרה?"

[שים לב: השתמש בשאלה זו בחלק זה, בכל פעם שיעלה הצורך]

[אם הילד נותן האשמה, עבור לשאלה 6]

[אם הילד לא נותן האשמה, עבור לשאלות 3 5]

3. "עכשיו, [שם הילד], אני רוצה להבין איך אנשים אחרים גילו על ה [אירוע

האחרון]"

[אם עדיין חסר מידע, שאל את השאלות הבאות]

4. " [שם הילד], האם מישהו אחר יודע על מה שקרה?"

[אם הילד מאשר אבל לא מוסר שם, אמור:]

"מי זה היה?"

[אם תשובת הילד לא ברורה, שאל:]

5. "מי ידע קודם על [האירוע כפי שתואר על ידי הילד]?"

6. " [שם הילד], בוא תספר לי איך [אדם הראשון שציין הילד] ידע על מה

שקרה לך"

[ואז אמור:]

"בוא תספר לי עוד על ..."

[ואז אמור:]

"בוא תספר לי כל מה שדיברתם"

[ואז אמור:]

"איך הרגשת אחרי שדיברת איתו?"

7. "מי ידע אחרי [שם האדם הראשון] על [האירוע כפי שתואר על ידי הילד]?"

[ואז אמור:]

"בוא תספר לי עוד על ..."

[אם הילד מתאר שיחה, אמור:]

"בוא תספר לי כל מה שדיברתם"

[אם הילד לא מציין כי סיפר למישהו, שאל:]

8. **"[שם הילד], יש עוד מישהו שידוע על ... ?"**

[אם הילד מאשר, אבל לא מציין שם, שאל:]

9. **"מי?"**

"ספר לי עוד על ..."

[אם הילד מתאר שיחה, אמור:]

"[שם הילד], בוא תספר לי כל מה שדיברתם"

[אם הילד מאשר, אבל לא מציין שם, שאל:]

10. **"[שם הילד], האם דיברת עם עוד אנשים על מה שקרה?"**

[אם הילד מאשר, הוסף:]

11. **"ספר לי על כל האנשים שדיברת איתם על [המקרה המדובר] מהרגע**

שזה קרה עד היום."

[חזור על כל החלק הזה בהתאם לצורך לגבי כל אירוע שתואר על ידי הילד]

ז. סיום החלק המהותי

"[שם הילד], סיפרת לי הרבה דברים היום, ואני רוצה להגיד לך תודה"

1. "האם יש משהו שאתה חושב שאני צריך לדעת?"

2. "האם יש משהו נוסף, שאתה רוצה לספר לי?"

3. "האם יש לך שאלות, שאתה רוצה לשאול אותי?"

4. "[שם הילד] לפני שנסיים חשוב לי שתספר לי איך הרגשת לפני שהגעת

לשיחה איתי?"

"איך הרגשת בזמן השיחה איתי?"

"איך אתה מרגיש עכשיו שהשיחה הסתיימה?"

[לאחר סיום חלק זה אמור:]

"תודה [שם הילד] על כל הדברים החשובים שאמרת לי היום"

5. "אם תרצה לדבר איתי שוב, אתה יכול לפנות ליועצת/ מנהלת/ מחנכת"

ח. ההחלטה לחשוף

" [שם הילד] בתחילת השיחה היה לך קשה לספר לי על [האירועים שתוארו] ואחר

כך סיפרת יפה. מה עזר לך לספר אחר כך?"

ט. בדיקת נכונות הילד להעיד

[בשלב זה הנך מתבקש לבדוק עם המרואיין את נכונותו להעיד בבית המשפט באמצעות השאלות הבאות:]

האם אתה רוצה לספר בבית המשפט מה שקרה לך?

האם תוכל לספר בבית המשפט את מה שקרה לך?

[ע"פ שיקול דעת החוקר ניתן להוסיף הסבר:]

במידה ויהיה משפט חשוב לי להסביר לך שע"פ החוק ניתן לבקש מהשופטים מספר

דברים כדי להקל עליך ולאפשר לך לספר מה היה.

אם יהיה משפט ותסכים להעיד אני אלוה אותך עד למשפט וגם במשפט. תוכל

להעיד כשהאדם שפגע בך לא יהיה לידך בבית המשפט". מה דעתך?

י. תשאול מעמת

[בסיום החקירה יש לבדוק את נכונותו של הילד להעיד] [דף הסבר מופיע בנספח 2]:

בשיחה שלנו היום סיפרת לי על מה שקרה לך עם [החשוד] ואני רוצה עכשיו לשאול

אותך עוד כמה שאלות:

אם ידברו עם [החשוד] והוא יגיד שמה שסיפרת [לא מדויק/ לא נכון/ לא קרה] מה אתה

אומר על זה? או:

כשדברו עם [החשוד] הוא אמר שמה שסיפרת [לא מדויק/ לא נכון/ לא קרה] מה אתה

אומר על זה?

[את השאלות הבאות ניתן לשאול רק במידה וקיים מידע רלוונטי. ניתן לשקול שימוש בתשאול מעמת גם במקרים ספציפיים בהם ישנה סבירות גבוהה לטענות שונות וצפויה נקודת מחלוקת מוגדרת כמו בסכסוכי שכנים או במאבקים בין הורים...]

1. לטענות של החשוד על שיתוף פעולה מצד הנפגע

- אם [החשוד] יגיד **שאתה הלכת אתו מרצונך**, מה תגיד?
- אם [החשוד] יגיד **שזה היה רעיון שלך**, מה תגיד?
- אם [החשוד] יגיד **שזה קרה אבל אתה לא התנגדת/הסכמת למעשים**, מה תגיד?

2. לטענות של מינימליזציה מצד החשוד

- אם [החשוד] יגיד שהלכתם יחד, **אבל הוא** [לא נגע בך/ לא הרביץ לך/רק ליטף אותך], מה תגיד?
- אם [החשוד] יגיד **שהוא נגע בך אבל** [הוא רק לימד אותך לשחות/ להתעמל/ זה היה במקרה...], מה תגיד?

3. לטענות של אליבי מצד החשוד

- אם [החשוד] יגיד **שהוא בכלל לא היה שם אלא במקום אחר** (ושמישהו ראה אותו במקום אחר), מה תגיד?

4. לטענות החשוד כלפי הנפגע

- אם יגידו שהמצאת את הדברים רק בגלל **סכסוך שכנים** בין המשפחה שלך לבינו, מה תגיד?
- אם יגידו שאתה מספר זאת רק **כי אתה רוצה לעבור לגור אצל אמא שלך**, מה תגיד?
- אם יגידו **שאתה שונא אותו כי הוא לא מרשה לך כל מיני דברים/ כי אתה מקנא באחיד**, מה תגיד?
- אם יגידו **שכל מה שאתה מספר זה רק בגלל שאמרו לך להגיד**. מה תגיד?
- אם יגידו **שמה שאתה מספר ראית בסרט וזה לא באמת קרה לך**, מה תגיד?

***כמובן שיש להתאים את נוסח השאלות ומספרן לכל מקרה ומקרה ולקחת בחשבון גם את גיל הילד.

יא. מעבר לנושא ניטרלי

" [שם הילד], מה אתה מתכוון לעשות היום, אחרי שנסיים לדבר?"

[שוחח עם הילד מספר דקות על נושא ניטרלי]

[אמור לטייפ:]

"שעת סיום החקירה _____."

נספח 1

שימוש בציור לדיבוב וורבלי של הילד

בשלב יצירת הקשר ותרגול זיכרון אפיזודי:

[אם הילד אינו מרחיב את תיאור האירוע ואתה מתרשם כי זה נובע מחוסר רצון לשתף או

מחששות, חשוב להקדיש זמן נוסף ליצירת הקשר ולהפנות לילד את ההזמנה הבאה:]

ד.6. " [שם הילד] **סיפרת לי על [כותרת האירוע]. עכשיו בבקשה תצייר מה**

שקרה"

[יש להגיש לילד דף לבן A4, עיפרון ומחק. מסגרת הזמן לציור תהיה כ 5 דקות. יש לשבת ליד הילד, לחייך אליו, אם הילד מדבר יש להגיב אליו בהידהודים כמו "אהמ" או חזרה על דברי הילד]

[לאחר שהילד סיים לצייר יש לחזק אותו:]

"**יופי [שם הילד], תודה שציירת"** [ולהפנות אליו את ההזמנה הבאה:]

" [שם הילד] **סיפרת לי מקודם על [כותרת האירוע] ועכשיו גם ציירת. הציור**

יהיה פה לידך ותוכל להסתכל בו אם אתה רוצה. בסדר? [עצירה קצרה].

עכשיו ספר לי בבקשה כל מה שקרה ב [כותרת האירוע] מההתחלה ועד

הסוף הכי טוב שאתה יכול."

[חשוב! השימוש בציור דורש התעלמות מוחלטת מהתכנים שצוירו והתיחסות רק לרמזי

הדלייה המילוליים שהילד העלה במהלך הציור או אחריו. הצעת פרשנות לציור הילד

עלולה להיות סוגסטיבית]

[ניתן להפנות אל הילד את שאלות ד.1 ד.4 אם הילד נתן תיאור של האירוע, ונראה כי

הוא משתף פעולה בראיון ומרגיש יותר נינוח, אין צורך למצות את האירוע, אלא לתרגל

את מגוון ההזמנות הפתוחות]

[אם הילד לא מפרט ניתן להשתמש בטכניקת הציור:]

שימוש בציור בחלק המהותי של הראיון

" [שם הילד] **סיפרת לי ש** [ציטוט מדויק של דברי הילד]. **עכשיו בבקשה תצייר**

מה שקרה לך"

[יש להגיש לילד דף לבן A4, עיפרון ומחק. בשלב זה תינתן לילד מסגרת זמן של 7-10 דקות. יש לשבת ליד הילד, לשמור על קשר עין עם הילד, להביט בו, בציור. אם הילד מדבר בזמן הציור אין להפסיק אותו (!), יש לרשום כל רמז דלייה שהילד מעלה ולהגביל את ההתערבויות שלך להידהודים בלבד, כמו "אהמ..", "אני מבין..", וחזרה על דברי הילד. לאחר שהילד סיים לצייר יש להפנות אליו את ההזמנה הבאה:]

" [שם הילד] **סיפרת לי מקודם על משהו שקרה לך ועכשיו ציירת. הציור**

יהיה פה לידך. בסדר? [עצירה קצרה]. **ספר לי כל מה שקרה מההתחלה ועד הסוף הכי טוב שאתה יכול, אתה יכול גם להסתכל בציור אם אתה רוצה".**

[במידה ויש רק מידע גנרי מהילד ניתן לומר לו:]

" [שם הילד] **תנסה לחשוב על פעם אחת שאתה זוכר טוב וצייר מה**

שקרה לך"

[במידה ואין אפשרות לצאת מהסיגנון הגנרי של הילד אין כל נזק להיעזר

בציור ולאחר מכן לצאת מתוכו לזיכרון אפיזודי]

[עם סיום המלל של הילד בתגובה להזמנה זו יש להמשיך לשאלה 11א]

[הנחייה מרכזית היא להתעלם לחלוטין מתכני הציור ולהתייחס רק לרמזי הדלייה המילוליים שהילד העלה במהלך הציור או אחריו. הצעת פרשנות לציור הילד בכל דרך

הינה תהליך סוגסטיבי בחקירה!]

[אם הילד מתנגד לצייר ניתן לומר לו]

"אני לא בוחנת אותך, אתה לא צריך לדעת לצייר"

[ניתן להוסיף]

"האמת היא שגם אני לא כל כך טוב בציור. אני פשוט רוצה לדעת יותר

על מה שקרה לך"

[אם ההתנגדות נשמרת, אין ללחוץ על הילד!]

נספח 2

תשאול מעמת

הנחיות לבצוע תשאול מעמת לנפגע עבירה או לעד בסיום חקירתו

- תשאול מעמת יתבצע בחקירה ראשית, לאחר בדיקת יכולתו ורצונו של הילד להעיד בבית המשפט (פרק י' בפרוטוקול).
- תשאול מעמת במתכונת הדף המצורף יערך לכל הילדים, למעט מקרים בהם עפ"י הערכת חוקר הילדים הילד אינו מבין את השאלות או עדותו דלה וקיים קושי להעריך את מהימנותה, או כל מקרה אחר ע"פ שיקול דעת חוקר הילדים.

- במקרים בהם התקבלה גרסת חשוד או עדים אחרים לפני חקירת הילד, יש לבדוק עם הילד באופן ספציפי את טענות החשוד או העדים האחרים. ניתן להגיד לילד : החשוד אמר ש מה אתה יכול להגיד על כך.
- במקרים בהם החשוד או עדים אחרים נתנו גרסה ספציפית לאחר חקירת הילד וגרסתם לא נבדקה במהלך התשאול המעמית, יש לחזור לילד ולעמת אותו עם גרסה זו.
- יש להתאים את נוסח השאלות, תוכנן ומספרן לכל ילד על פי גילו והבנתו.
- יש לפתוח בשאלה הראשונה כמפורט בסעיף ב'.
- בנוסף, יש לבחור מתוך השאלות המפורטות בסעיף ב', את אלו שיתייחסו לפרטי מידע שנמסרו בעדויות אחרות או שקיימת סבירות גבוהה כי החשוד עשוי לטעון זאת.
- יש לאתר את נקודות המחלוקת הצפויות להתעורר בהמשך ולתת לילד הזדמנות להגיב.
- נרחיב את התשאול המעמית כאשר יש תפיסה חיצונית של הילד כבלתי מהימן או כשאנחנו נתרשם מאפשרות כזו או שנתרשם כי קיימת נקודת מחלוקת.
- אין להשתמש בשאלות המזמינות את הילד להעלאת ספקולציה כמו: מה לדעתך החשוד יגיד...
יש לשאול: " החשוד אומר ש.. מה אתה אומר על זה?".
- כשנבדקת עם ילד חסר ישע, תגובתו לגבי טענה מצדו של אחד ההורים, יש אפשרות אם קיים צורך, להרחיק את הטענה מההורה ולהגיד: אם מישהו יגיד ש..." ובכך לא לקשור את הטענה לצד מסוים.